

parochie heilig kruis
nuenen gerwen nederwetten

Beleidsplan pastorale zorg

Inleiding

Wij mensen zijn sterfelijke wezens: niemand van ons heeft het eeuwige leven hier op aarde. We leven als fysieke wezens in tijd en ruimte. We zijn mensen, hier in Nuenen, in de 21ste eeuw. Zo kent onze parochie zoveel leden, die wonen in dit gebied, met een eigen sociale status. De plaats, de tijd, hun levenswijze zijn medebepalend voor ons leven, én die geven een bepaald perspectief voor het leven.

Mensen zijn naast het fysiek materiële lichaam ook een geliefde persoon met menselijke waardigheid. En elk mens beleeft ook waarden en zal bewust of onbewust streven naar een doel in het leven. Dit noemen we zoeken naar perspectief. Anders gezegd, in elk lichaam woont een zoekende ziel naar zin en betekenis, een symbolische realiteit die voor ieder persoonlijk en derhalve uniek is. Het is een werkelijkheid die niet empirisch kwantificeerbaar te meten is, maar vraagt om respect en compassie.

Mensen willen zin beleven aan hun bestaan. Ze stellen zich vragen als 'wat wil ik met mijn leven? En hoe geef ik daar vorm aan? Welke keuzes moet ik maken om mijn doel, mijn perspectief te houden?'

Deze vragen zijn vragen naar zin en perspectief. We begeven ons dan op het terrein van de zingeving, zeg het pastoraat, en dus zijn de vragen die de mensen zich stellen en waarop ze een antwoord willen vinden, zingevingsvragen. Deze vragen evolueren in de verschillende levensfasen, en naarmate we ouder worden zullen deze vragen pregnanter gesteld worden. De keuzes die wij willen maken voor ons (toekomstig) leven zullen beter niet doorgeschoven worden naar de toekomst. Nu al zullen we al keuzes moeten maken.

Achter elke vraag ligt vaak een andere vraag. Iemand heeft lichamelijke klacht, en zal zich bij de dokter melden om geholpen te worden. Achter deze hulpvraag ligt de keuze om verder te willen leven. Veelal zijn mensen zich niet echt bewust van die vraag (ze willen gewoon van het ongemak af), maar die vraag is er wel degelijk. Stellen we die vraag om ons welzijn? Of geven we die uit handen aan allerlei hulpverleners?

Hoe kunnen we ons meer bewust worden van ons eigen vermogen om keuzes voor het leven te maken? Hier start de vraag om pastoraat. We mogen mensen helpen

om de vraag achter de vraag te stellen en hen zo in verbinding te brengen met zichzelf, met de anderen en met de grote Ander die God zelf is?

Met deze vraag in het achterhoofd willen we nadenken over pastorale zorg in onze parochie.

Deze pastorale zorg vormt het middelpunt van het parochiële leven.

1. Wat verstaan we onder Pastorale zorg?

Het motto van onze pastorale zorg is – met de woorden van Sint Franciscus – ‘dat wij mensen tot bij God brengen’. De mens, geschapen naar Gods beeld – mannelijk en vrouwelijk – is ten diepste goed en vooral een sociaal wezen. In onze Pastorale zorg willen wij daarom mensen bij zichzelf, bij elkaar en bij God brengen. Zo willen wij bouwen aan ons gemeenschappelijk perspectief: het Rijk Gods, wat zich in het hiernumaals als voorafspiegeling van het hiernamaals mag ontwikkelen.

Het christelijk geloof heeft een duidelijk begrip van de waardigheid van de mens. Zij formuleert normen en waarden, die een goed leven voor elke mens en een rechtvaardige samenleving mogelijk maken (gerechtigheid). De kerk mag een plaats van belangeloze naastenliefde zijn, waar allen zich welkom kunnen voelen, bemind, vergeven en bemoedigd om te leven. We willen een inkluderende kerk zijn. Pastorale zorg vraagt van ons een actieve inzet. Vanuit ons gelovige verstaan willen wij mensen bijstaan die behoefte hebben aan steun en troost, die bemoedigen, hoop en nieuwe kracht geven.

Pastorale zorg omvat alle mensen. De Christelijke boodschap beoogt alle mensen nabij te zijn en desgevraagd begrip en hulp te geven. In onze parochie werken we hierin nauw samen met de Protestantse gemeente Nuenen (PGN).

De woorden uit het evangelie volgens Mattheüs zijn daarbij leidend: ‘Jullie moeten naar alle volken gaan, zodat iedereen mijn leerling kan worden. Jullie moeten de mensen dopen in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Leer de mensen om zich te houden aan alles wat ik jullie verteld heb. En vergeet nooit: ik ben altijd bij jullie, totdat de nieuwe wereld komt.’ (Mt 28, 18-20, uit BGT).

Deze woorden in liefde en uit zorg gesproken voeden onze kernwaarden: naastenliefde zoals Jezus ons die heeft voorgeleefd, compassie en respect van en voor ieder.

2. Doelgroep en doelstelling

Onze parochie mag een doorsnede van de samenleving zijn. *Alle leeftijden* komen bij ons voor. En *alle leeftijden* brengen specifieke vragen met zich mee, soms meer bewust dan weer onbewust.

Allen zoeken naar een perspectief in het leven. Ieder vraagt zich wel eens af: Wie ben ik? Waar kom ik vandaan? Bij wie hoor ik? Wat zijn de taken in dit leven, waar ben ik voor in de wieg gelegd? Wat geloof ik? (levensvragen). Maar we vragen soms

ook naar het perspectief na dit leven: Waarheen ben ik op weg? Wat is mijn uiteindelijke bestemming na dit leven?

Op deze vragen is geen pasklaar antwoord. Door hiermee bezig te zijn zullen we van tijd tot tijd aanzetten tot antwoorden vinden. Misschien ook telkens andere antwoorden!

Deze vragen betreffen ook ons collectieve leven: Hoe leef ik in balans met anderen? Hoe duurzaam en vooral hoe geven we zorg aan ons gemeenschappelijke huis (de aarde), hoe open staan we voor de opname van vluchtelingen in onze samenleving, hoe denken we over oorlog en vrede?

Deze vragen betreffen de zin van ons leven (Zingevingsvragen) en zijn ten diepste religieuze vragen. Het woord religieus komt van het Latijnse werkwoord *religare*, wat zich verbinden betekent. Religieus ben je als je je verbonden en voelt met anderen. En dan ook met één die ons met alle anderen verbond. Hem hebben we de naam God gegeven.

Geloof bouwt voort op deze ervaring van onze verbondenheid, en creëert een systeem waarin de religieuze waarden in woorden en ervaringen worden aangereikt en doordacht. Het is een levens*beschouwing*, een wijze van zien, die kan ons helpen ons perspectief op het leven in al zijn facetten te geven.

Dat geloof bouwt op wat Jezus van Nazareth predikte, en hoe hij – volgens evangelie en zoals die in de traditie van de kerk ons is overgeleverd – deze voorleefde door daar waar ongemak en doelloosheid was, steun en troost bood aan de mensen die bij hem kwamen. Ook sprak hij over ons uiteindelijke perspectief: een leven bij God in Zijn hemelse sferen.

Over de zingevingsvragen gaan we in gesprek met mensen individueel of in groepsverband. We zijn ons bewust dat dit vragen zijn waar we niet altijd een antwoord op te kunnen geven. We kunnen deze niet oplossen, maar wel behapbaar maken. Daarbij zijn ons religieus hart (dat vraagt om verbinding met het zelf, met anderen en met God) en ons geloof (wijze van schouwen) medebepalend in ons denken en ervaren. Zeg: onze evangelische inspiratie.

3. De situatie anno onze tijd

Zuid-Oost Brabant kent haar eigen demografie. Nuenen c.a. behoort tot de meest vergrijsde gemeentes van Nederland. Hier wonen vele ouderen, de jongeren zijn veelal weggetrokken naar de grote steden alwaar werk en woning te vinden zijn.

De oorspronkelijke bevolking van Nuenen c.a. kende veel agrariërs. Zij hadden eigen bedrijven en waren naast collega's ook vaak vrienden van elkaar. 'Ons kent ons' is een bekend gezegde. Inmiddels is door de universiteit, de geneeskundige zorg, met hoog technische bedrijven in de buurt, deze gemeente ook een plek geworden waar vaak hoogopgeleiden rust en woning zoeken. De effecten van sociaaleconomische omstandigheden en etnische afkomst zijn merkbaar en geven een uitbreiding aan het zinvragenarsenaal.

Velen zijn opgegroeid in de verzorgingsstaat, waar een zorgzame overheid alles kon en wilde regelen aan hulp. Veel is inmiddels wegbezuinigd, in 2015 verviel de AWBZ, en kwam de WMO, waar mensen aanvragen konden doen bij de gemeente voor bijvoorbeeld huishoudelijke hulp, hulp aan mensen met beperkingen en beginnende dementerenden. Maar de grote vraag blijft 'is er genoeg geld voor dat alles'? De WMO zet juist in op goede burenhulp, gratis te verlenen wel te verstaan. Velen zijn aangewezen op deze mantelzorg, veelal van de partner, aangevuld met de zorg van de thuiszorgcentra.

Onze samenleving kent een goede medische zorg. Diagnoses en behandelingen zijn aan de orde van de dag. Zorginstellingen geven een divers aanbod. Hebben we deze zorg niet te zeer uit handen gegeven aan experts die daarvoor doorgeleerd hebben, maar op dat moment niet ervaren welke zorg achter de zorg nodig is?

Het is een oer-christelijke gedachte dat mensen zorgen voor zichzelf, én voor elkaar. Ieder heeft recht op een eigen autonomie, maar ieder zal daarbij ook altijd een beroep doen op een ander. We hoeven onze autonomie niet op te offeren om het simpele feit dat we allen ook hulp nodig hebben. Zo kan het zijn dat ieder vanuit de evangelische inspiratie zorg (diaconie) en levensbegeleiding (pastoraat) kan ontvangen én geven. Juist deze wederkerigheid kenmerkt de naastenliefde zoals Jezus die voorleefde.

4. Ons leven, onze sterfelijkheid, onze pastorale zorg?

Met sterfelijkheid bedoelen wij ons leven, en wel ons leven zoals dat elk moment evolueert volgens de verschillende levensfasen, en de sterfelijkheid steeds pregnanter zichtbaar wordt tijdens deze evolutie. In dit leven, in onze sterfelijkheid moeten wij ons leven vorm willen geven.

Het contact met hen met wie we leven en van wie we houden geeft ons een plaats in de samenleving, zowel in tijd als in ruimte. We horen bij mensen van toen en we horen bij mensen van nu en zullen horen bij hen die ook na ons zijn gekomen. Denken over onze sterfelijkheid geeft ons de gelegenheid om te zien dat erbuiten onszelf ook een doel is dat we willen dienen (perspectief).

Het is een zoeken naar het behoud van de integriteit van ons leven. We willen vermijden dat we zo verzwakt of verpletst raken, dat we los komen te staan van wie we waren of willen zijn. En toch, zo constateren we, hebben mensen de neiging om de toekomst naar de toekomst te verwijzen en derhalve niet tijdig na te denken over hoe hun leven in de toekomst mag zijn.

Maar wat als de breekbaarheid van het leven zich plotseling aandient? Wanneer het accent dan komt te liggen op die breekbaarheid, veranderen doelen en motieven die mensen in het dagelijks leven hebben compleet. Het perspectief verandert. Dit geldt voor alle leeftijden. Het gaat om het perspectief, niet om de leeftijd.

Daarom lijkt een goede insteek in levensbegeleiding om met mensen te zoeken naar het perspectief dat zij willen leven. Anticiperend daarop willen we mensen bewust maken, dat ze nu keuzes hebben en voor hun toekomst ook keuzes dienen te maken.

Perspectief is daarom het codewoord, meer dan leeftijd.

In pastorale zorg moeten wij met de mensen over hun kwetsbare kanten kunnen en durven nadenken. Kunnen en durven we hen te confronteren met de sterfelijkheid, en hen helpen hun gedachten en gevoelens te herschikken, hen helpen in te zien dat ook dan hun verlangens niet onmogelijk te realiseren zijn?

Het pastorale team zal zich inzetten voor dit: dat mensen een perspectief in hun leven houden, zeg een doel en een verantwoordelijkheid voor iets of iemand hebben, waardoor ieder zich nuttig kan voelen. Mensen hebben immers mensen nodig. 'People who need people are the luckiest people in the world' zingt Barbra Streisand dan ook terecht.

Het omzien naar elkaar is een opdracht voor iedere gelovige. Daarom zetten wij in op het toerusten van parochianen om mensen vanuit de kerk te bezoeken en te ondersteunen.

Pastorale zorg als levensbegeleiding mag zich dan richten op:

- het bewustmaken van de menselijke kwetsbaarheid
- het helpen nadenken over wat zij in de toekomst willen om dat ook te realiseren
- het helpen nadenken over hun levens- en zingevingsvragen.

Dit doen wij vanuit de evangelische oproep om mensen nabij te zijn en waar mogelijk te ondersteunen in het proces van zich verbonden weten met zichzelf, anderen en God.

5. Het werkveld pastoraat en levensbegeleiding

Er zijn vele verschillende vormen van pastoraat, temeer omdat ons aanbod zich zal afstemmen op de vragen die tot ons komen. Deze zijn legio, juist omdat (bijna) elke leeftijd eigen vragen met zich meebrengt. Jongeren hebben andere vragen dan hun ouders, ouderen hebben mede door hun jarenlange levenservaring weer andere perspectieven dan de jongeren.

We onderscheiden daarom:

- Pastoraat voor kinderen. Dit wordt veelal door de sacramenten bepaald: na de doop komt de eerste communie, dan het vormsel. Er is een goed aanbod voor de voorbereiding op die sacramenten, mede gedragen door gezinsvieringen (een vorm van liturgisch pastoraat).

Er is een groep die de gezinsvieringen voorbereidt, en een groep die de eerste communie voor haar rekening neemt. Ook het vormsel wordt door parochianen begeleid.

- Jongeren hebben eigen vragen over hun staan in het leven, hun relaties, hun wensen en verlangens, hun verlieservaringen. Een vorm van pastoraat is het met hen op weg gaan (pelgrimages, welke aan scholen in onze gemeente worden aangeboden). Ook liturgische vieringen met Jocanto trekken vele jongeren, en hun ouders.

Er is regelmatig contact met het jongerenkoor Jocanto, met wie diensten worden voorbereid. De pelgrimage wordt in zijn geheel door parochianen geregeld.

- Met jonge gezinnen over zaken als privé-werk verhouding, opvoeding, onderhouden van de relatie(s) met elkaar, met gezin en familie, vrienden en bekenden, hun verlieservaringen (bij ziekte, dood, verhuis, etc.).

Als voorbereiding op het huwelijk organiseren parochianen – samen met de pastor – drie avonden over relatie, huwelijk en sacrament.
Andere begeleiding gebeurt op aanvraag.

- In het familiepastoraat (zie daar) ligt de nadruk op het bijeenbrengen van kinderen en hun ouders middels de doop, eerste communie en vormsel. Ook jonge gezinnen en allerlei relatievormen willen wij bij hun vragen en behoeften middels gesprek en/of begeleiding nabij zijn. Zie verder daar.
- Het pastoraat voor zieken is altijd individueel, én in de familiekring. Zieken, en zeker terminaal zieken hebben andere prioriteiten dan alleen het leven verlengen. Uit onderzoek blijkt dat het allerbelangrijkste voor hen is niet te hoeven lijden, de band met gezin en familie versterken, helder van geest blijven, anderen niet tot last zijn en het gevoel krijgen dat hun leven afgerond is. Voor hen zijn de zingevingsvragen in allerhoogste graad religieuze vragen. Pastoraat voor zieken vraagt om aandacht en presentie daar waar deze gevraagd wordt en vaak nodig is. De pastores, ondersteund door vele anderen, prioriteren dit in hun werk. Wanneer mensen in de stervensfase komen, merken we dat de taal op het gebied van onze sterfelijkheid, achterhaald is en dat we met de stervende nieuwe woorden moeten vinden. Het Godsbeeld van een God die geneest, en gevolglich de vraag/het gebed om genezing zal plaats maken voor een God die ons steunt in onze strijd en ons de kracht mag geven om vol te houden, om het leven nog steeds goed en zinvol te laten zijn.

In de parochie is een aantal mensen actief in het bezoeken van zieken, en zorgen zij ook voor de ziekencommunie.
De pastores willen meer mensen daartoe opleiden.

- Het ouderenpastoraat krijgt vooral vorm door individuele of groepsgesprekken waar vragen die meer direct het nadenken over de directe toekomst tot onderwerp hebben (samen optrekken, onderhouden van relaties, gezondheid, doel en perspectief in het leven, verlieservaringen, etc.). We willen met de ouderen onder ons meelopen op hun levensweg, waar door ziekte, ongemak en verlies nieuwe vragen voor hun leven en toekomst ontstaan.
- De begeleiding van mensen in rouw wordt individueel of in groepsverband aangeboden door de pastores, in samenwerking met de PGN. De werkgroep rouwbegeleiding bezoekt mensen die een partner of kind verloren hebben. Zij biedt ook tweemaandelijks brieven aan ter ondersteuning in het rouwproces.

Eenmaal per jaar (op Allerzielen, 2 november) staat de liturgische dienst in het kader van het overlijden van dierbaren.

Elke maand is er een 'kruisjesviering', waarin na een jaar het gedachteniskruisje in gebed en met een kaars wordt overhandigd aan de daartoe uitgenodigde families.

Deze vele vormen van pastoraat hebben naast het aspect van begeleiding ook een liturgische kant (symbolische essentie). We zoeken en vieren het leven, en daartoe gebruiken we symbolen en rituelen. Vaak leidt de begeleiding (pastoraat) tot het vieren van de sacramenten (liturgie). Zo leiden we mensen tot bij God, en helpen hen Zijn aanwezigheid in ons leven te ervaren.

6. Opleiding en toerusting van parochianen

Het omzien naar elkaar is een opdracht voor iedere gelovige. Daarom willen we inzetten op het toerusten van parochianen om mensen vanuit de kerk te bezoeken en te ondersteunen.

Het zal gewenst zijn parochianen te ondersteunen met bijv. een toerustingscursus, waarin o.a. aandacht is voor gesprekstechniek. Nadruk zal liggen op het leren en durven stellen van goede vragen naar het levensperspectief, en naar de verbinding van deze gesprekken met de diepere (lees: psycho-theologische) waarden in de evangeliën en andere teksten.

In de nabije toekomst zal hieraan gewerkt worden door het pastorale team.

In de werkgroepen die anderen voorbereiden op de verschillende sacramenten is al enige vorming gaande. Hier zal zeker een taak te vervullen zijn door het familiepastoraat.

Onder ons zijn er parochianen die zieken bezoeken. Zij vormen elkaar, maar mochten zij meer willen leren over het ziekteproces in al haar facetten, dan zullen de pastores hierbij ondersteunend kunnen zijn.

Ook zij die de rouwenden bezoeken namens de parochie, vervullen een belangrijke taak.

De pastores zullen in de nabije toekomst werken aan een cursusaanbod over rouwprocessen.